

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Veerpoortstraat 12

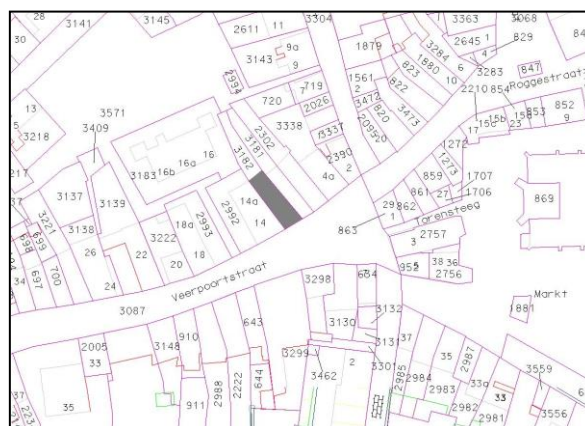
Monumentnummer : GM239

Straat : Veerpoortstraat
Huisnummer : 12
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 BN

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 3182

Naam object : ---
Bouwjaar : XV/1980
Bouwstijl : classicisme
Architect : Heineman – Velp (restauratie architect)
Oorspronkelijke functie : woonhuis
Huidige functie : woonhuis

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 14-05-2018
Datum aanwijzing : 29-01-2019.

Situering

Huis gelegen in de noordelijke straatwand van de Veerpoortstraat in het noordelijk deel van de historische binnenstad van Doesburg. De straat verbreedt zich voor het pand tot een driehoekig plein ten behoeve van de aansluiting met de Roggestraat aan de noordzijde en de Bresstraat/Kosterstraat aan de zuidzijde, een ruimtelijke oplossing die in de historische binnenstad van Doesburg bij diverse plekken waar wegen samenkomen is toegepast. Het pand heeft gemeenschappelijke bouwmuren met de buurpanden en staat met een bij het pand behorende smalle stoep aan de straat.

Opbouw

Pand van twee bouwlagen en twee kelders onder een schilddak. Een gemetselde, bakstenen tussenmuur deelt het pand op alle bouwlagen in een voor- en achterhuis. Onder het achterhuis een grote overwelfde kelder. Een tweede, kleinere kelder bevindt zich aan de straatzijde. Het pand heeft aan de achterzijde een tuin.

Historie

De Veerpoortstraat maakt deel uit van de vroegste stadsuitleg uit de eerste helft van de dertiende eeuw. De straat vindt haar oorsprong als toegangsweg van en naar de Veerpoortwal en loopt wijdt uit tot een V-vormig plein bij de aansluiting op de Roggestraat en de Bresstraat. De straat functioneerde als toegangsweg van en naar de Veerpoort, die in 1673 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV werd opgeblazen en niet werd herbouwd.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het pand is vermoedelijk in de tweede helft van de 15^e eeuw herbouwd, dan wel verbouwd en kreeg toen een getrapte pinakelgevel, waarvan een afbeelding bewaard is gebleven. Ook zal toen de kapconstructie en de balklagen zijn vernieuwd. De aanleiding voor deze bouwactiviteit is niet bekend.

Het pand behoorde in de eerste helft van de 17^e eeuw toe aan vice-admiraal Wemberich van Berchem, een militair zeeheld, die in 1653 in Doesburg overleed en in de Martinikerk is begraven. Het pand bleef lang het laat-middeleeuwse uiterlijk houden totdat in 1854 de geveltop – nadat eerder de pinakels waren verwijderd of naar beneden waren gekomen – werd gesloopt en vervangen is door een hoofdgestel met dakschild. Het onderste deel van de gevel met korfboognissen bleef tot 1880 bestaan. De voorgevel is toen geheel vernieuwd. Aanpassing van de ingang tot een dubbele entree volgde in 1886 en in 1905 werd de gevel nogmaals verbouwd toen een winkelpui voor een timmerwerkplaats werd geplaatst en het pand een dakkapel kreeg.

Na langdurige verwaarlozing is het pand in 1980 samen met Veerpoortstraat 10 gerestaureerd. Daarbij is de indeling van Veerpoortstraat 12 grotendeels vernieuwd. Ook werd op de begane grond de voorgevel- en de achtergevelindeling gewijzigd naar de situatie die het pand had tussen 1880 en 1886.

Exterieur

Het pand heeft een drie vensterassen brede, gepleisterde voorgevel van twee bouwlagen hoog. Rechts op de begane grond is de entree gesitueerd met links twee zesruits schuifvensters en op de verdieping drie schuifvensters met dezelfde roedenverdeling als op de begane grond. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met hoofdgestel. Voor het pand ligt een ondiepe bakstenen stoep.

De voordeur bevindt zich in de rechter vensteras en heeft een geprofileerd kalf met een enkelruits bovenlicht waarin na 1990 een gietijzeren levensboom is geplaatst. De deur is uitgevoerd als meervaks paneeldeur en vermoedelijk tijdens de restauratie in 1980 van elders hergebruikt. De vensters zijn alle uitgevoerd als zesruits schuifvenster met wisseldorpel. De kozijnen hebben houten lekdorpels.

Het hoofdgestel, waarmee de gevel wordt afgesloten bestaat uit een architraaf, een vlak houten fries en een geprofileerde goot op klossen. Boven de goot is het voorste, gesloten dakschild belegd met rood gebakken oude holle pannen. Ook de zijdakvlakken zijn met deze dakpannen belegd. De kepers zijn met rood gebakken, bolle keperpannen afgewerkt.

De gepleisterde, twee vensterassen brede achtergevel heeft vanuit de tuin gezien dubbele deuren met glasvakken links en een zesruits schuifvenster met wisseldorpel rechts. De tuindeuren hebben boven een half een tweeruits bovenlicht. Naast de tuindeur een kelderkoekoek met rooster. Op de eerste verdieping zijn in vergelijking tot de begane grond vierruits schuifvensters met wisseldorpel gebruikt.

De kozijnen hebben houten onderdorpels. De gevel wordt afgesloten met een geprofileerde, houten bakgoot op klossen met erboven een gesloten dakschild.

Achter het buurpand Veerpoortstraat 14 is het achterste deel van de rechter zijgevel zichtbaar. Deze is gemetseld van groot formaat handvorm baksteen en is aan de bovenzijde afgewerkt met een uitgemetselde tandlijst, een architectonisch kenmerk dat vanaf de middeleeuwen tot in de eerste helft van de 16^e eeuw is toegepast. Half op de muur ligt een zinken mastgoot, die aansluit op de bakgoot van de achtergevel.

Interieur

Kelder: het pand heeft twee kelders. De kelder aan de straatzijde bevindt zich rechts voor en is toegankelijk onder de trap naar de verdieping. Het is een kleine ruimte met deels gepleisterde muren en met een moderne, enkelvoudige balklaag evenwijdig aan de voorgevel in het zicht. De ruimte heeft een bakstenen vloer. De achterste kelder bevindt onder het achterhuis en is via een deur en een gemetselde steektrap toegankelijk vanuit de keuken. De vorm van de kelder maakt duidelijk dat de trap een latere toevoeging moet zijn. Het is een gepleisterde, gewelfde ruimte met twee tongewelven evenwijdig aan de achtergevel en links en rechts van een centrale, gemetselde kolom tongewelven haaks hierop. In de achtergevel is centraal een kelderlicht opgenomen waarin een restant van een gemetselde trap bewaard is gebleven. De kelder heeft een bakstenen vloer.

Begane grond: deze heeft een indeling met een gang rechts aan de straat met de trapopgang naar de eerste verdieping. Linksvoor en midden in de plattegrond is de L-vormige woonkamer gesitueerd en in het achterhuis bevindt zich de keuken. De woonkamer wordt van daglicht voorzien door twee, in 1980 gereconstrueerde schuifvensters aan de voorzijde. In het voorste deel is een vlak stucplafond aanwezig met een secundair aangebracht middenornament, in het achterste deel van de woonkamer is een samengestelde eiken verdiepingsbalklaag in het zicht. Deze is uitgevoerd met gesneden consoles met ojiefprofielering. Centraal tegen de scheidingsmuur tussen voor- en achterhuis staat een houten schouw uit het laatste kwart van de 19^e eeuw met medaillons.

Rechts achter geeft een moderne paneeldeur toegang tot de keuken in het achterhuis. In de keuken is een ruimte uitgespaard waarin de keldertoegang is opgenomen, maar verder is sprake van een ongedeelde vertrek. De verdiepingsbalklaag is geheel in het zicht en samengesteld uitgevoerd, waarbij in 1980 alle kinderbinten en vloerdelen zijn vervangen, alsmede een tweetal moerbalken. Links achter is een rond getoogde blindnis aanwezig; een in 1980 dichtgemetselde doorgang vanaf Veerpoortstraat 14. De keuken krijgt daglicht door een schuifvenster links en een doorgang met dubbele deuren rechts.

Eerste verdieping: de indeling op de verdieping bestaat uit een L-vormige overloop met twee kamers achter elkaar links en een kleine kamer aan de straatzijde rechts. Een steens dikke muur met een rookkanaal vormt de scheiding tussen voor- en achterhuis, waar een slaapkamer met badkamer zijn ondergebracht, toegankelijk middels een doorgang met rondboog. De muur is hier in 1980 gereconstrueerd. De indeling aan de straatzijde inclusief de opgang met trap bleef in 1980 gedeeltelijk bestaan. De afwerking in alle vertrekken dateert uit 1980 of later en is uitgevoerd met moderne gipskartonplaten, oudere afwerkingen of de constructie zijn nergens in het zicht. De slaapkamer links achter en het achterste deel van de overloop krijgen daglicht door hooggeplaatste, dubbele draairamen. In dit deel van de overloop voert een open steektrap naar de voorste zolderruimte.

Zolder: het voor- en achterhuis hebben allebei een zolder, van elkaar gescheiden door een in 1980 nieuw opgemetselde tussenmuur met rookkanaal. Een moderne opdekdeur geeft toegang tot de achterste zolder. De zolders zijn ongedeelde ruimten met de kapconstructie geheel in het zicht. Het voorste deel van de kap heeft een drietal eiken dekbalkgebinten die eiken sporenparen ondersteunen. De gebinten zijn oplopend genummerd met gesneden telmerken. Deze zijn op de sporenparen niet waargenomen. De achterste kap is in 1980 vrijwel vernieuwd met uitzondering van de eiken gebinten die zijn voorzien van gekraste telmerken en in de numerieke volgorde passen van de drie gebinten aan de voorzijde.

Bouwdossiers

05-01-1880 het vernieuwen van de voorgevel
Circa 1884 het vernieuwen van de indeling voor J. Vervoort
21-02-1905 het verbouwen van de begane grond tot timmerwinkel voor J. Vervoort
03-12-1979 het restaureren van Veerpoortstraat 10 en 12

Literatuur

Haans, F.A.C., H.J. van Capelleveen, *Beschrijving woonhuis Veerpoortstraat 12 Doesburg*, 18-5-1990 (adviesnr. 141)
Over Wemberich van Berchem: *Tijdschrift voor Vaderlandsche letteroefeningen*. Jaargang 1859, "Zes jaren uit het leven van Wemmer van Berchem, gevolgd door iets over onze vroegste betrekkingen met Japan. Twee geschiedkundige bijdragen", door Mr. L.C.D. van Dijk. *Amsterdam*, J.H. Scheltema. 1858

Waardering

Het pand is in zijn huidige vorm overwegend het product van een omvangrijke restauratie uit 1980 waarbij het laat-middeleeuwse casco grotendeels behouden is gebleven, alsmede enkele elementen uit de negentiende eeuw. Leidend voor de waardebeoordeling is de voorgevel die wordt gekenmerkt door harmonische verhoudingen. Daarnaast zijn van belang de bewaard gebleven hoofdvorm met casco bestaande uit voorhuis, achterhuis, kelder en kapconstructies in combinatie met de ligging in de straatwand. Ook relevant is de bekende eigendoms- en transformatie geschiedenis van het pand.

Het pand Veerpoortstraat 12 is van belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het huis is architectuurhistorisch van belang als goed voorbeeld van sober pleisterclassicisme, daterend uit het laatste kwart van de negentiende eeuw, maar in 1980 geheel vernieuwd.

Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de ligging in de straatwand en de bijdrage aan het straatbeeld.

Het huis is cultuurhistorisch van belang vanwege het grotendeels behouden gebleven casco van de voorganger, de verkavelingscontinuïteit en de eigendoms- en transformatiegeschiedenis van het pand dat in de 17^e eeuw toebehoorde aan zeeheld vice-admiraal Van Berchem.